

Секція 5. Економіка підприємства та корпоративне управління: проблеми підвищення конкурентоспроможності

*Добрунік Т.П., к.е.н, доцент,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

**КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

Адаптація вітчизняної аграрної економіки до функціонування в умовах активізації ринково-конкурентного середовища та поглиблення міжнародної економічної інтеграції вимагає пріоритетного вирішення економічною наукою та практикою господарювання комплексу проблем, пов'язаних з підвищенням конкурентоспроможності суб'єктів агробізнесу. Існування та розвиток більшості сільськогосподарських підприємств відбувається в умовах нестабільності та зростання змін в зовнішньому середовищі, непрогнозований вплив яких на діяльність підприємств негативно позначається на показниках ефективності господарювання та призводить до ризикованості здійснення виробничо-господарських операцій, зниження рівня їх конкурентоспроможності. Відтак актуалізується проблема визначення потенційних можливостей підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Загальні проблеми конкуренції та конкурентоспроможності досить ґрунтовно розглянуті у працях М. Портера, І. Ансоффа, Р. Фатхутдінова, А. Юданова, Г. Азоева та ін. Окремі питання конкурентної політики, забезпечення конкурентоспроможності підприємницьких структур аграрного сектора знайшли відображення у працях В. Месель-Веселяка,

П. Саблука, М. Маліка, І. Червена, Л. Євчук, О. Школьного та ін. Незважаючи на велику кількість досліджень, подальшого розгляду потребують питання щодо підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств на основі обґрунтування відповідних заходів, які б дозволили підприємницьким структурам пристосуватись до існуючих змін ринкового середовища та посилити свої конкурентні позиції на ринку.

В умовах глобалізації конкуренція торкається практично усіх підприємств-товаровиробників, що функціонують у різних галузях народного господарства. Підприємницькі структури аграрної сфери економіки в процесі своєї діяльності стають учасниками конкурентної боротьби за споживача і можливість їх виживання в умовах мінливого зовнішнього середовища залежить від здатності ефективно та в комплексі використовувати усі свої переваги над конкурентами.

Провідними науковцями ННЦ «Інститут аграрної економіки» було розроблено стратегію розвитку сільського господарства України на період до 2020 року, метою якої було визначено розвиток сільського господарства як високоефективної конкурентоспроможної на внутрішньому і зовнішньому ринках галузі економіки, що забезпечує продовольчу безпеку держави, виробництво високоякісної сільськогосподарської продукції в обсягах, достатніх для задоволення потреб населення і переробних галузей, та надійну економічну основу соціально-економічного розвитку українського села [1, с. 7-8].

Категорія «конкурентоспроможність» має різні тлумачення в економічній літературі. Для її характеристики М. Портером використовується порівняння конкурентних переваг, чинників управління та ефективності використання ресурсів [2, с. 24-25, 196]. Більш адекватним сучасним реаліям є визначення конкурентоспроможності підприємства С. Шевельовою як здатності підприємства підтримувати

стійкі позиції на ринку, функціонувати прибутково, бути привабливим для інвесторів, заслужити добрий імідж серед споживачів та різноманітних суб'єктів господарювання [3, с. 21].

За визначенням М. Малік та О. Нужної конкурентоспроможність аграрного підприємства – це здатність суб'єктів економічної діяльності аграрної сфери пристосовуватись до нових умов господарювання використовувати свої конкурентні переваги і перемогати в конкурентній боротьбі на ринках сільськогосподарської продукції та послуг, максимально ефективно використовувати земельні ресурси, якомога повніше задовольняти потреби покупця шляхом аналізу структури ринку і гнучко реагувати на зміну його кон'юнктури [4].

На нашу думку, конкурентоспроможність сільськогосподарського підприємства, в першу чергу, залежить від оптимально обраної спеціалізації, можливості диверсифікації виробництва, наявності і рівня використання виробничо-ресурсного потенціалу, правильного вибору цінової стратегії та маркетингової діяльності. Для аграрного підприємства конкурентоспроможність – це забезпечення оптимального співвідношення між обсягами виробництва і реалізації продукції та його ресурсним потенціалом, платоспроможності і інвестиційної привабливості підприємства. З наведеного визначення конкурентоспроможності аграрних підприємств можна виокремити три складові:

- реальна конкурентоспроможність, яка забезпечує виробництво і показує здатність виробляти і реалізувати конкурентоспроможну за своєю якістю і ціною продукцію;
- потенційно-ресурсна конкурентоспроможність, яка відображає ефективність використання виробничо-ресурсного потенціалу;
- інвестиційна привабливість, як результат інвестиційної конкурентоспроможності, яка передбачає здатність спрямування

інвестиційних вкладень так, щоб забезпечити їх окупність і трансформацію у зростання виробництва, отримання результатів для розширеного відтворення і гарантоване повернення вкладеного капіталу.

У глобальних ринкових умовах господарювання для підприємств аграрного сектору економіки України однією з головних проблем є залучення інвестиційних ресурсів. Для потенційних інвесторів, як вітчизняних, так й іноземних, аграрний сектор залишається інвестиційно непривабливим, що пов'язано зі значними обсягами капіталовкладень, тривалим терміном окупності вкладених коштів, а також впливом на результат від реалізації проекту інвестування аграрного виробництва значної кількості неконтрольованих зовнішніх факторів. Інвестор, вкладаючи кошти у розвиток аграрного виробництва, сподівається отримати від цього економічну вигоду. Для інвестора найбільш привабливими є ті підприємства, які здатні спрямувати інвестиційні вкладення так, щоб забезпечити їх окупність і трансформацію, зростання виробництва, відтворювальні процеси на виробництві і гарантоване повернення вкладеного капіталу. Інвестора, перш за все, хвилюють такі показники від здійснення виробничо-господарської діяльності як рентабельність, платоспроможність, фінансова стабільність. Практика підтверджує, що інвестиційно привабливими підприємствами є, насамперед, інтеграційні об'єднання між спеціалізованими аграрними формуваннями, як сировинними базами, і переробними підприємствами, а також ті аграрні підприємства, які мають чітку програму стратегії свого розвитку. Сільськогосподарські товаровиробники та їх об'єднання повинні реагувати на зміни у зовнішньому середовищі, яке створює безперервні загрози їх позиції на ринку. В цих умовах підприємства повинні прогнозувати та враховувати можливі зміни якнайшвидше. Швидкість реагування пов'язана з раціональним використанням внутрішніх

можливостей розробки і реалізації власної підприємницької стратегії розвитку, як комплексу специфічних заходів щодо вибору стратегічних напрямків розвитку, визначення основних цілей, спрямованих на реалізацію найкращих з можливих варіантів оптимального виробництва і реалізації продукції за умови раціонального використання власного ресурсного потенціалу.

З метою забезпечення стабільного розвитку аграрних підприємств в умовах глобалізаційних процесів та посилення їх позицій на аграрному ринку основними пріоритетами має стати реалізація внутрішніх чинників забезпечення їх конкурентоспроможності, а саме:

- розробка оптимальної програми виробництва основних видів продукції відповідно до вимог ринку і потреб споживачів з урахуванням внутрішніх можливостей використання наявного ресурсного потенціалу, що дозволить оптимізувати отримання прибутків на одиницю залучених у виробництво земель та інших ресурсів;

- поглиблення інтеграційних процесів і кооперування діяльності аграрних підприємств;

- розробка власної стратегії розвитку з урахуванням досвіду конкретного підприємства та особливостей його діяльності, реалізація якої забезпечить формування стійкої конкурентної позиції на ринку.

Література:

1. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року /за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2012. – 182 с.
2. Портер М. Конкурентное преимущество: создание и обеспечение более высокого уровня деятельности. – Нью-Йорк: Фри-Пресс, 1995. – 757с.
3. Шевельова С.О. Конкурентоспроможність молочного підкомплексу: [монографія] /С.О. Шевельова. – Тернопіль: Збруч, 2001. – 408 с.
4. Малік М.Й. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізми: монографія / М.Й. Малік, О.А. Нужна. – К.: Інститут аграрної економіки, 2007. – 270 с.